

daaropvolgende watervervuiling als gevolg van industrialisatie en verstedelijking, niet meer herstellen. De otter verdween eind vorige eeuw – op een zwervend exemplaar na – volledig uit Vlaanderen.

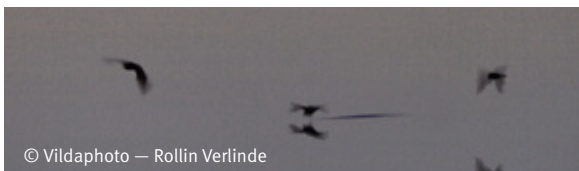

© Saxifraga - Mark Zekhuis

Maar de otter is terug aan een opmars bezig. De verbetering van waterkwaliteit en het herstel van waterhabitats, doen de rest-populaties in Europa herleven. Ook in Vlaanderen gaat de kwaliteit van de waterlopen erop vooruit en herstelt de visfauna zich langzaam. Als deze trend zich verder zet, mogen we beginnen dromen dat de otter opnieuw onze waterlopen zal bevolken. Hopelijk krijgt hij dan het warme welkom dat dit mooie en speelse dier verdient.

De Watervleermuis • Vleermuizen, gek van water

Vleermuizen worden vaak geassocieerd met donkere grotten, holle bomen en vervallen gebouwen. Maar de meeste van 21 Vlaamse soorten houden vooral van water in hun omgeving.

© Vildaphoto — Rollin Verlinde

Daar vinden ze de insecten die ze zo graag lusten vaak in groten getale. Vooral de watervleermuis en de meervleermuis zijn echte specialisten in het jagen boven wateroppervlakken. De kolonies bevinden zich daarom bij voorkeur in de nabijheid van waterrijke gebieden. Dergelijke plaatsen vormen de ideale plek om tijdens de zomermaanden de diertjes al vliegend waar te nemen tijdens het jagen. Daarbij scheren ze vaak rakelings over het water om insecten van het wateroppervlak te plukken.

De Bever • Een kleine architect

Het type water bepaalt welke zoogdieren er te vinden zijn. Maar het kan ook anders verlopen. De bever bijvoorbeeld zet het waterlandschap naar zijn eigen hand. Bevers zijn in staat om bomen om te knagen en daarmee grote dammen te bouwen om water op te stuwen. Ze veranderen het uitzicht van hun omgeving en creëren zelf hun favoriete habitat. Op plaatsen waar voorheen een kabbelend riviertje stroomde, ontstaat na de komst van de bever een vijver met daar rond een moerassige omgeving. Hij dwingt de omgeving zich aan de nieuwe omstandigheden aan te passen. De komst van de bever luidt vaak een totale omwenteling in die eindigt in een geheel nieuw biotoop, met alle ecologische voordelen van dien.

© Saxifraga — Mark Zekhuis

En de bever is terug in Vlaanderen. Na herintroducties in Nederland en Wallonië dook het dier recent ook weer bij ons op. Maar de soort heeft voor zijn onvermoeibare bouwactiviteit ruimte nodig. De vraag is of hij die nodige ruimte krijgt in het sterk versnipperde Vlaamse landschap.

V.u. Jozef Dauwe, gedeputeerde, p.a. Gouvernementestraat 1, 9000 Gent

Deze folder kwam tot stand door een samenwerking tussen de Zoogdierenwerkgroep van Natuurpunt vzw en het Provinciaal Natuureducatief Centrum 'De Kaaihoeve'.
www.dekaaihoeve.be

Voor meer informatie over zoogdieren in Vlaanderen kunt u steeds terecht bij de Zoogdierenwerkgroep op
www.zoogdierenwerkgroep.be

Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* en Provincie Oost-Vlaanderen

Kortste Nacht van het Zoogdier

© Vildaphoto — Rollin Verlinde

“Natte pootjes”
op zoek naar zoogdieren in
en om het water

Zaterdag **19 juni 2010** vanaf **15u30**
Provinciaal Natuureducatief Centrum

De Kaaihoeve

Oude Scheldestraat 16 te Meilegem (Zwalm)

De Zoogdierenwerkgroep van Vlaamse Ardennen *plus* organiseert op zaterdag 19 juni 2010 opnieuw de 'kortste nacht van het zoogdier'.

Vanaf 15u30 gaan we op zoek naar zoogdieren in en om het water. Vrijwilligers geven tekst en uitleg bij methodes om zoogdieren op te sporen, tips om ze te herkennen, uitleg bij het determineren van gevangen dieren en de verspreiding of het bestuderen van zoogdiersoorten in Vlaanderen en tenslotte ook over de werking van de Zoogdierenwerkgroep.

Programma

Startmoment 'Ottercampagne'

Officiële start van de gewestelijke ottercampagne waarbij de zoogdierenwerkgroep tijdens de zomerperiode op zoek gaat naar aanwijzingen voor de mogelijke terugkeer van de otter.

Postervoorstelling (doorlopend)

Enkele zoogdiersoorten met natte pootjes vertellen op geanimeerde wijze hun leuk verhaal.

Landschapswandeling : op zoek naar de otter

15.30 uur, 5-6km, buggyvriendelijk

Hoe kan je sporen van otters ontdekken? Waar zoeken we? Wat hebben otters nodig? Welke plaatsen in een territorium worden benut (rust, markering, nest)? En vooral: Waarom vinden we geen otters meer en wat kunnen we doen om otters terug te krijgen? Je krijgt ook een historisch verhaal over otters in de Scheldevallei.

Videovoorstelling 'Otter'

Om 18 uur geeft een half uur durende videovoorstelling een verhelderende kijk op het leven van de otter.

Vangen van muizen en spitsmuizen

om 19 uur, 23 uur, 0.30 uur, rondleiding van ca. 1 uur, laarzen vereist

Op verschillende en vooral natte plaatsen rond De Kaaihoeve proberen we met valletjes de kleinste zoogdieren levend te gevangen. We controleren de valletjes en geven uitleg over vangstmethode en gevangen dieren. We hopen waterspitsmuis te vinden.

Vleermuiswandeling + Bat-Café

22 uur, korte wandeling, goed schoeisel gewenst

Gewapend met vleermuisdetectors speuren vrijwilligers met jou de omgeving langs het water af op zoek naar vleermuizen, waaronder de watervleermuis. We beluisteren aan De Kaaihoeve het geluid van voorbijvliegende vleermuizen door luidsprekers waardoor ook niet-wandelaars tijdens een BAT-Café naar vleermuizen kunnen zoeken.

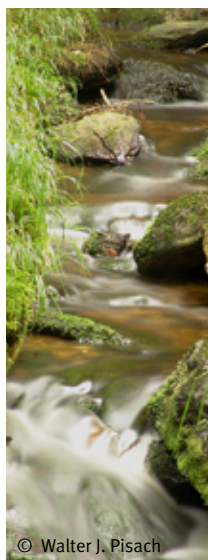
Tussendoor is er steeds de mogelijkheid om met een drankje en een hapje wat uit te rusten in De Kaaihoeve.

Zoogdieren en water

Water • bron van leven

Er is enkel leven op aarde omdat er water aanwezig is. Zowel planten als dieren hebben water nodig. Daarnaast bepaalt water in belangrijke mate hoe een landschap eruit ziet. Daarom is water voor alle levende wezens – ook zoogdieren - de eigenlijke bron van leven.

Water • meer dan drinken

© Walter J. Pisach

Dat vissen water nodig hebben, weet iedereen, maar dat ook zoogdieren niet zonder water kunnen is vaak minder duidelijk. Water dient niet alleen om hun dorst te lessen, maar kent een veelzijdig gebruik.

Water zorgt voor voedsel. Denken we maar aan een rasechte viseter als de otter. Andere waterzoogdieren, zoals de bever, vinden in het water een perfect schuiloord om aan belagers te ontsnappen. Door de vele voordelen die het water biedt, hebben heel wat zoogdiersoorten zich op een leven in het water ingesteld, waardoor ze de concurrentie met aanverwante soorten ontlopen. Terwijl op het land egels en diverse spitsmuizen op insecten jagen, heeft de waterspitsmuis als waterzoogdier het insectenrijk voor zich alleen.

Water • een breed begrip

Water manifesteert zich in het landschap in vele vormen en gedaanten. We kennen beken en rivieren, maar ook plassen en poelen, moerassen en natte weilanden. Het zijn totaal verschillende milieus, met elk hun specifieke eigenschappen. Verschillen in diepte en stroomsnelheid zorgen voor een andere en veranderende leefomgeving. Ze leveren in wisselende mate zuurstof en voedingsstoffen, bepalen de temperatuur en helderheid van het water. Daardoor komen in al deze types andere planten, insecten en vissen voor, die op hun beurt specifieke zoogdieren aantrekken. Elk waterrijk ecosysteem bezit zijn eigen waterfauna en gebiedseigen zoogdieren.

De Waterspitsmuis • otter onder de spitsmuizen

Ook bij de kleinste Vlaamse zoogdieren, de spitsmuizen, is er één soort die sterk aan water gebonden is. Het is een fors gebouwde spitsmuis, herkenbaar aan de witte vlek achter de oren en stijve borstelharen aan de onderzijde van de staart.

Spitsmuizen zijn insecteneters. Ook voor de waterspitsmuis maken insecten het belangrijkste deel uit van zijn dieet. Maar naam en faam dankt het beestje vooral aan het feit dat hij af en toe onder water ook kleine visjes verschalkt. Een uitstekend zwemmer dus die tot een minuut lang onder water kan blijven en tot twee meter diep duikt. Hij leeft daarom in biotopen waarin naast zuiver water ook veel waterinsecten en kleine visjes voorkomen. In Vlaanderen is de soort een zeldzame verschijning geworden. Hopelijk krijgen we hem in de toekomst, door de verbetering van de waterkwaliteit, opnieuw wat vaker te zien.

© Vildaphoto — Rollin Verlinde

De Otter • Voorgoed verdwenen?

Veel zoogdieren zijn deels of geheel aan water gebonden, maar de otter spant de kroon. Als viseter is deze grote marterachtige helemaal van grote visrijke waters afhankelijk. Zijn lichaamsbouw is aangepast aan het waterleven. Het lange, slanke lichaam en de poten met zwemvliezen zorgen ervoor dat de otter zich in het water bliksemsnel kan voortbewegen. Oren, ogen en neus liggen net als bij de krokodil op één lijn, waardoor hij haast ongezien vanuit het water de omgeving kan afspeuren.

Al die aanpassingen maken van de otter een uitmuntend visser. Hij was daardoor als concurrent van vissers niet altijd even geliefd. In de eerste helft van vorige eeuw werd hij ongenadig vervolgd. Wat overbleef van de otterpopulatie kon zich door de